

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למשפטים

אלימות במשפחה בראיה רב מימדית, תשס"ו

ד"ר דניאלה שבאר שפירא, עו"ס, ולרי זילכה, עו"ד

מועד א' – 9/2/06

1. משך הבחינה שלוש שעות.
2. יש לענות על השאלה בפרק א' (70 נקודות) ושאלה אחת מפרק ב' (30 נקודות).
3. מותר להיעזר בכל חומר עזר.
4. נא לכתוב רק בצד אחד של הדף.
5. נא לשים לב להגבלת מקום בכל שאלה.
6. בהצלחה.

פרק א' – ענו על השאלה הבאה (70%):

שאלה מס' 1

ירדנה ואלי נשואים מזה שנתיים. בני הזוג הכירו אצל חבר משותף. החיבור היה מידי. ירדנה היתה בסופה של מערכת יחסים מאכזבת ואלי חזר מטיול ארוך בחו"ל. לאחר כשלושה חודשים של קשר, התברר לירדנה כי היא בהריון. בהתרגשות שיתפה את אלי וזה הגיב בכעס ובצעקות. הוא האשים את ירדנה כי היא "חסרת אחריות" וכי "עשתה את זה בכוונה כדי לתפוס אותו". ירדנה היתה המומה. מעולם לא ראתה את אלי במצב כזה. היא בכתה וניסתה בכל דרך לשכנע את אלי בכנותה ובתום הלב שלה. לאחר יומיים של נתק, פנה אלי לירדנה. הוא התנצל מעומק הלב והסביר כי תגובתו נבעה מההלם ומהבהלה. הוא הבטיח כי חשב על זה, מאמין לה, ורוצה להתחתן ולגדל ביחד את התינוק. ירדנה היתה מאושרת. היא הבינה כי עבור בחור צעיר, החוזר מטיול ארוך, ללא עבודה וללא מקצוע, הידיעה על הריון לא מתוכנן, עשויה להיות מבהילה ומערערת. כחודשיים לאחר מכן נישאו.

בני הזוג היו נרגשים לקראת הלידה המתקרבת, אך במהלך בדיקה שיגרתית (בחודש השישי) התברר כי העובר לא מתפתח כראוי וכי יש לבצע הפסקת הריון באופן מידי. לאחר הפסקת ההריון, היתה ירדנה מדוכאת. היא היתה בחופש מהעבודה, שכבה שעות ארוכות במיטה והסתגרה בתוך עצמה. בשבוע הראשון טיפל בה אלי במסירות, אך לאחר שבוע הוא החל להביע מורת רוח וביקורת על המצב. הוא כעס על ירדנה כי אינה מתאוששת: "את כבר לא מה שהיית. את לא האישה שאיתה התחתנתי. אם זה ימשך ככה, אל תתפלאי אם אתחיל לצאת עם נשים אחרות". אלי נעדר מהבית שעות ארוכות, וכשהיה חוזר היה מלא טענות על חוסר הסדר בבית, על כך שאין אוכל מבושל ובמיוחד על כך שירדנה נמנעת מלקיים יחסי מין. ירדנה חשה חלשה ופגועה ולמרות שהבינה כי היא "הורסת את מערכת היחסים שלה במו ידיה", כפי שאמר לה אלי, לא הצליחה להתאושש.

לאחר כחודשיים החיים החלו לחזור למסלולם וכך גם מערכת היחסים. עם זאת, בליבה של ירדנה נותר הספק כי בתקופת המשבר, בילה אלי עם נשים אחרות. כאשר ניסתה לבדוק איתו את

חששה, הוא לעג לה, אך לא הכחיש: "תגידי מה עובר עליך? את נורמלית? ובכל מקרה מה את רוצה? כשאת היית בשלך, אני הייתי בשלי". כשספרה לחברה זו אמרה לה: "תעזבי את זה. אתם נשואים עכשיו. תני את כולך, והכל יחזור להיות כשהיה".

חודשים ארוכים ניסו בני הזוג להרות. אלי הרבה להקניט את ירדנה על "כשלונה" להרות, לגלג עליה וזלזל בה על כך: "שום דבר את לא מצליחה לעשות כמו שצריך. כשלא רוצים – את בהריון. כשרוצים – את לא. הדבר היחיד שהצלחת בו בחיים זה ללכוד אותי...". לרוב ספגה ירדנה את דבריו מתוך האמונה כי המצב מלחיץ אותו "והוא הרי תמיד מתפרק במצבי לחץ". לעיתים כאשר לא יכלה עוד לעמוד בעלבונותיו, היתה פורצת בבכי ומתחננת שיפסיק. אז היה מתכנס בתוך עצמו, נבוך ומבויש והיה מתנצל, מבקש את סליחתה ומבטיח כי יתמוך ויעזור לה.

כאשר הצליחו בני הזוג להרות, המתח גבר. הטלטלות במערכת היחסים הפכו דבר שבשגרה. לאחר הלידה, סבלה ירדנה מדכאון ונעזרה בתרופות נוגדות דכאון שרשם לה רופא המשפחה. הדבר נודע לאלי והוא זעם על החלטתה להיעזר בתרופות ויותר מכך, על העובדה כי הסתירה זאת ממנו. הטיפול בתינוק היה באחריות ירדנה בלבד. אלי יצא מהבית לשעות ארוכות, וכאשר חזר העיר והתערב באופן בו טיפלה ירדנה בתינוק.

לאחר כשלושה חודשים חשה ירדנה כי אינה יכולה יותר וכי היא מתפקדת פחות ופחות. היא היתה עייפה, ירדה במשקל, לא הצליחה לנוח ולהירגע ומחשבות מפחידות מלאו אותה. בעצת חברה פנתה למשטרה וניסתה להגיש תלונה אך שם נאמר לה כי אין בדבריה מספיק: "גברת, לא כל זוג במשבר אחרי לידה יכול לקבל מענה במשטרה". ירדנה נותרה מבולבלת וחרדה.

א. האם מערכת היחסים שבין בני הזוג היא מערכת יחסים אלימה? נמקו תשובתכם תוך שימוש במושגים ובהגדרות הרלוונטיים. הציגו את גדר הספקות בגיבוש עמדתכם. (15 נק' – עד עמוד וחצי).

ב. האם ניתן להתייחס לירדנה כבוחרת להישאר במערכת היחסים? בתשובתכם התייחסו למושגים הרלוונטיים וכן למאמרם של הרמן (1995) ולשל (2000) Peled et al. (20 נק' - עד 2.5 עמודים).

ג. חוו דעתכם על דברי המשטרה, האם יש כלים מן המשפט הפלילי להתערבות במצב זה? האם ראוי שתהיה התערבות, במצב המתואר, מטעם הגורמים האמונים על המערכת הפלילית? (10 נק' - עד עמוד).

ד. ירדנה מגיעה אליכם ליעוץ משפטי ומציינת כי היא מעוניינת שאלי יעזוב את הבית לתקופה קצובה על מנת שתוכל להתאושש ולחשוב מה טוב עבורה ועבור התינוק. האם יש כלים משפטיים אזרחיים הנותנים מענה לבקשתה של ירדנה, במקרה המתואר? האם ראוי לאפשר התערבות משפטית אזרחית במצב זה? הנחו כי דירת הצדדים הינה דירה שכורה, כאשר השכירות רשומה על שם שני הצדדים ודמי השכירות שולמו שנה מראש. (15 נק' – עד 2 עמודים).

ה. באחד הערבים, ירדנה, בעת שקמה בלילה להניק את התינוק, מעדה בבית, נפלה על פינת השולחן ונזקקה לטיפול רפואי בחדר מיון. אלי לקח את ירדנה לבית החולים. בחדר הבדיקה, כאשר היתה ירדנה לבדה עם הרופא, לאור שאלות הרופא על מצבה הרפואי הכללי, תיארה לו את מצבה, כמתואר בתיאור המקרה. האם יש לרופא חובה כלשהי לעשות משהו עם מידע זה? (10 נק' – עד עמוד).

פרק ב' – ענו על אחת משתי השאלות הבאות (30%):

שאלה 2

מתוך תסקיר פקידת סעד לסדרי דין בעניין סכסוך משמרות בין בני זוג לאחר מערכת יחסים אלימה:

"..שאלת המשמורת היא, אם כן, שאלה סבוכה ומורכבת. האב, אלים בעברו כמתואר לעיל, עובד ומפרנס את משפחתו, מתפקד באופן סביר ושומר על מערכת יחסים קבועה עם ילדיו. האם, אינה עובדת, מתקשה לארגן שגרת חיים עבור ילדיה ועסוקה בשיקום חייה. לא יהיה זה נכון, ובפרט לא בנסיבות החיים איתן התמודדו הילדים עד לאחרונה, להפריד בניהם. עם זאת, הילדים חלוקים בניהם בגרסאות ביחס למציאות חייהם וביחס להעדפותיהם בעתיד. ש' (בן 12) ור' (בת 7) חשים קרובים לאב ומסרבים לשקול מגורים עם האם, בעוד א' (בת 11) וי' (בן 9), מביעים יראה ופחד מהאב ורצון להשאר במשמרות האם. ניכר כי הילדים מבולבלים, מנסים לרצות את מי מההורים, וחרדים לעתידם. ניכר היה כי הם חשים שנכון לתת להם את הזכות לבחור מחד, אך מבוהלים מעצם האפשרות מאידך..."

- א. כיצד ניתן להסביר מציאות פסיכולוגית כזו? (15 נק' – עד עמוד וחצי).
- ב. מה קובע החוק הישראלי במצב זה? (5 נק' – עד חצי עמוד).
- ג. אתם ב"כ האשה בדיון משמורת, לאחר קבלת התסקיר. מה יהיו תטענותיכם בבית המשפט על מנת לשכנע את השופט/ת להעניק משמורת לאם? (10 נק' – עד עמוד).

שאלה 3

ממחקרים עולה כי כ- 60% מהגברים אשר נהגו באלימות פעם אחת, יחזרו לעשות זאת במהלך השנה הקרובה וכי כ- 80% מהם יחזרו לעשות זאת בשנים הבאות.

- א. כיצד ניתן להסביר זאת מתוך הידוע על תהליך התוקפנות ועל עולמם הרגשי של גברים אלימים? (15 נק' – עד 2 עמודים).
- ב. כיצד לדעתכם, לאור נתונים אילו, יש לפרש את המינוח "סכנה ממשית" בחוק למניעת אלימות במשפחה? מהם הטיעונים לכאן ולכאן? (15 נק' – עד עמוד וחצי).